

Bijlage HAVO

2013

tijdvak 1

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

Tekstboekje

Tekst 1

P.C. Hooft

Pieter Corneliszoon Hooft (1581-1647) was een Nederlandse geschiedkundige, dichter en toneelschrijver. Hooft stamde uit een Amsterdams regentengeslacht. Zijn vader was onder andere burgemeester van Amsterdam. Op 17-jarige leeftijd werd Hooft door zijn vader op reis naar Frankrijk en Italië gestuurd. De bedoeling hiervan was dat hij zich zou voorbereiden op een handelscarrière. De jonge Hooft raakte tijdens zijn reis echter dermate gefascineerd door de kunst van de Italiaanse renaissance, dat hij de rest van zijn leven hoofdzakelijk aan het beoefenen van kunst zou wijden.

Hooft was buitengewoon geïnteresseerd in de vaderlandse geschiedenis. Hierover schreef hij het werk *De Nederlansche Historiën* (1647) naar voorbeeld van het werk van de Romeinse geschiedschrijver Tacitus. Zijn belangstelling voor geschiedenis en voor de klassieken blijkt ook uit eerder werk, de toneelstukken *Geraerd van Velsen* (1613) en *Baeto* (1616).

Tekst 2

Geraerd van Velsen

Geraerd van Velsen is een treurspel dat handelt over de moord in 1296 op Floris V, graaf van Holland.

In het toneelstuk smeden de edelman Geraerd van Velsen en diens schoonvader, Herman van Woerden, een complot om de tirannieke graaf Floris V af te zetten. Floris V had zich vergrepen aan de echtgenote van Van Velsen en hij had door een vals gerechtelijk vonnis Van Velsens broer ter dood laten brengen.

De edelman Gijsbrecht van Aemstel zit ook in het complot. Voor Gijsbrecht spelen geen persoonlijke, maar politieke motieven een rol.

De samenzweerders nemen Floris gevangen in het Muiderslot. Van Velsen en Van Woerden willen Floris V verschepen naar Engeland, omdat ze verwachten dat hij daar vermoord zal worden door de Engelse koning. Gijsbrecht wijst dit plan tot gewapende inmenging van buitenaf absoluut af en houdt Van Velsen en Van Woerden voor dat alleen de soevereine Statenvergadering (bestaande uit de vertegenwoordigers van de adel en de steden) over het lot van de graaf zou mogen beslissen.

Floris V wordt uiteindelijk door Geraerd van Velsen vermoord. Van Velsen wordt voor deze daad berecht en ter dood veroordeeld.

Tekst 3

Rudolf Laban

Rudolf Laban (1879-1958) studeerde aan het begin van de twintigste eeuw samen met zijn echtgenote beeldhouwkunst bij Hermann Obrist. In 1902 had Obrist in München een eigen kunstopleiding opgericht. Hij spoorde zijn studenten aan om de natuur te bestuderen. Obrist wilde een moderne (beeldhouw)kunst ontwikkelen aan de hand van botanische studies.

Op dertigjarige leeftijd raakte Laban geïnteresseerd in de danskunst. Hij ging ervan uit dat iedereen over een aangeboren ritmisch gevoel beschikte en hij was bovendien van mening dat beweging gemoedstoestanden kon uitdrukken.

Tekst 4

Kunstenaarskolonie

Rond 1900 stichtte de pianiste Ida Hofmann een kunstenaarskolonie op de Monte Verità (Berg van de Waarheid) bij Ascona (Italië). In deze kolonie woonden en werkten kunstenaars samen. De deelnemers hadden gemeenschappelijke idealen. Ze waren tegen privébezit en waren voorstander van onder andere vegetarisme, naturisme, vrije liefde, vrouwenemancipatie en reformkleding.

De kolonie werd door veel (later beroemd geworden) kunstenaars en schrijvers bewoond en bezocht, onder wie Hans Arp, Hermann Hesse, Mary Wigman, Rudolf Steiner en Isadora Duncan.

Rudolf Laban stichtte in 1913 op de Monte Verità een school voor kunst en beweging. Zijn school bood lessen op het gebied van dans, muziek, voordracht en vormenleer.

Tekst 5

Laban en ergonomie

In de Tweede Wereldoorlog woonde en werkte Laban in Engeland. Daar ontmoette hij de industrieel F.C. Lawrence die hem vroeg zijn bewegingsanalyse toe te passen op fabrieksarbeid. In 1947 publiceerde Lawrence samen met Laban *Effort: economy in body movement*. Met deze publicatie leverden ze een bijdrage aan de ergonomie (de wetenschappelijke studie van de mens in relatie tot zijn omgeving).

Lawrence deelde met Laban de opvatting dat de kwaliteit van lichaamsbeweging van belang was in het dagelijkse leven en de werksituatie van arbeiders.

Tekst 6

The Beatles

De popgroep The Beatles ontstond rond 1960 in de Engelse stad Liverpool. De bandleden waren John Lennon, Paul McCartney, George Harrison en Ringo Starr.

Voordat de groep bekend werd speelde deze, in gedeeltelijk andere samenstellingen, onder verschillende namen, waaronder The Quarry Men (1957) en The Silver Beetles (1960).

The Beatles waren actief van 1960 tot 1970. Al vrij snel na hun doorbraak kregen de leden van The Beatles te maken met hysterische reacties van voornamelijk jonge tienermeisjes. Dit fenomeen werd bekend als 'Beatlemania'.

Tijdens hun carrière verrichtten ze pionierswerk in de geluidsstudio. Naast het produceren van singles, albums en het toeren met de band, maakten The Beatles ook enkele (succesvolle) films. The Beatles waren commercieel zeer succesvol en oogstten veel artistieke waardering. Ze worden beschouwd als een van de meest invloedrijke bands uit de geschiedenis van de popmuziek.

Tekst 7

Tomorrow Never Knows

Turn off your mind, relax and float downstream,
it is not dying, it is not dying.
Lay down all thoughts, surrender to the void,
it is shining, it is shining.
Yet you may see the meaning of within,
it is being, it is being.
Love is all and love is ev'ryone,
it is knowing, it is knowing.
And ignorance and hate mourn the dead,
it is believing, it is believing.
But listen to the color of your dreams,
it is not leaving, it is not leaving.
So play the game 'Existence' to the end
of the beginning, of the beginning.

Nederlandse vertaling:

Morgen weet het nooit

Schakel je hoofd uit, ontspan en drijf stroomafwaarts,
het is niet doodgaan, het is niet doodgaan.
Leg al je gedachten terzijde en geef je over aan de leegte,
het is schijnen, het is schijnen.
Nu is het mogelijk de betekenis van binnen te zien,
het is zijn, het is zijn.
Liefde is alles en liefde is iedereen,
het is weten, het is weten.
En onwetendheid en haat betreuren de doden,
het is geloven, het is geloven.
Maar luister naar de kleur van je dromen,
het is niet vertrekken, het is niet vertrekken.
Dus speel het spel 'Bestaan' tot het einde
van het begin, van het begin.

Tekst 8

Francis Alÿs

Francis Alÿs (1959) is een Belgische kunstenaar die onder andere onderzoek doet naar de invloed van kunst op het leven in de stad.

Voor de actie *Turista* nam de kunstenaar plaats tussen werklozen die op het centrale plein van Mexico City hun diensten aanbieden, zoals een 'pintor' (schilder), een 'plomero' (loodgieter) en een 'electricista' (elektricien). Alÿs staat achter het bordje 'turista' (toerist).

Het plein wordt omgeven door het Nationale Paleis, de kathedraal, het gemeentehuis en een groot internationaal hotel. De gebouwen staan symbool voor de republiek, de kerk, de overheid en het toerisme.

Tekst 9

Joost Conijn

De kunstenaar Joost Conijn reisde over de wereld met zelfgebouwde voertuigen en documenteerde deze reizen met films. Hij maakte onder andere een reis op een zelfgebouwde fiets door het Rifgebergte (Noord-Afrika). Ook vloog hij met zijn zelfgebouwde vliegtuig van Nederland naar Oost-Afrika. Het vliegtuig had een topsnelheid van 130 kilometer per uur. De reis duurde vier maanden en werd afgelegd in korte etappes.

Voor het project *Hout Auto* reed Conijn met een zelfgebouwde auto, die als brandstof hout gebruikt. Hij reed vanuit Nederland naar Rusland, tot aan Tsjernobyl. De route voerde door België, Duitsland, Tsjechië, Slowakije, Moldavië, Transnistrië, Oekraïne, Bulgarije, Macedonië, Albanië, Italië, Frankrijk en eindigde weer in Nederland.